

16 Tips voor Ondernemend Onderwijs met korte toelichting

'SH
} ONDERNEMEND
} ONDERWIJS

16 tips voor Ondernemend Onderwijs

Ondernemendheid is een houding die getuigt van kansen zien en deze benutten. Het tonen van ondernemend gedrag. Het gaat niet alleen over ondernemerschap, maar veel meer over het hebben, krijgen of aanleren van een ondernemende houding. Het levert proactieve, creatieve en probleemoplossende leerlingen, studenten, werknemers en werkgevers op.

post@ondernemend-onderwijs.nl
www.ondernemend-onderwijs.nl

- 1 Zorg voor een uitdagende leertaak
- 2 Leg de nadruk op kenniscreatie
- 3 Geef ruimte om veel samen te werken
- 4 Zorg voor keuzevrijheid
- 5 Van leiden naar loslaten
- 6 Werk met open opdrachten
- 7 Focus op 21^e eeuwse vaardigheden
- 8 Geef feedback op inspanning en prestatie
- 9 Werk met levensechte vragen / maatschappelijk relevante vragen
- 10 Werk samen met andere organisaties
- 11 Besteed aandacht aan denkvaardigheden
- 12 Werk met complexe opdrachten
- 13 Antwoord of oplossing is onbekend
- 14 Differentieer op basis van interesse, talent
- 15 Ga uit van een growth mindset
- 16 Fouten maken moet

1. **Zorg voor een uitdagende leertaak.** Een uitdagende leertaak zal er voor zorgen dat de leerlingen en studenten direct willen beginnen met de opdracht. De taak doet een beroep op de intrinsieke motivatie van de leerlingen. Hoe een dergelijke taak er precies uit ziet is moeilijk te zeggen, maar zeker is dat een groot deel van de andere tips hierin een belangrijke rol spelen.
2. **Leg de nadruk op kenniscreatie.** Kennis is en blijft belangrijk. In het oude leren staat kennisoverdracht centraal. De overdracht van de docent naar de leerlingen, het doceren. Nadeel van deze overdracht is dat de leerlingen maar een beperkte opnamecapaciteit hebben. Verder is het een vrij passief proces. Na tien minuten zit het werkgeheugen vol. Door leerlingen te laten werken aan een probleem, iets te laten onderzoeken of te ontwerpen ervaren ze via het toepassen (in de praktijk) welke kennis en theorieën er nodig zijn. Door te doen creëren ze zelf (en met de hulp van hun docent) hun kennis.
3. **Geef ruimte om veel samen te werken.** Er bestaan grote verschillen tussen leerlingen. Iedere leerling heeft eigen kwaliteiten. Door leerlingen veel te laten samenwerken kunnen de leerlingen van elkaars kwaliteiten profiteren. Verder bevordert samenwerken de intrinsieke motivatie van de leerlingen.
4. **Zorg voor keuzevrijheid.** Het aanbieden van keuzemogelijkheden bevordert de autonomie en competentiegevoel van de leerlingen. Deze basisbehoeften van leerlingen zijn weer van invloed op de relatie met de leerkracht en de intrinsieke motivatie van de leerlingen.
5. **Van leiden naar loslaten.** Als kinderen klein zijn hebben ze meer leiding nodig dan wanneer ze wat ouder zijn. Dit weten ouders en dit weten leerkrachten en docenten. De kunst is om

op het juiste moment de juiste keuzes te maken richting meer loslaten. Sommige noemen het anders vasthouden.

6. **Werk met open opdrachten.** Veel opdrachten in het onderwijs zijn gesloten opdrachten. Er is slechts een goed antwoord mogelijk (reproductie). Dit is voor veel leerlingen geen uitdaging. Door open vragen te stellen en open opdrachten te geven wordt het onderwijs weer uitdagend voor veel leerlingen en leerkrachten. Samen op zoek naar mogelijke antwoorden is goed voor de intrinsieke motivatie.
7. **Focus op de 21^e eeuwse vaardigheden.** Dit zijn vaardigheden die jongeren in de toekomst nodig hebben om succesvol te zijn in de samenleving. Het aantal vaardigheden in de literatuur varieert van zeven tot soms wel twaalf. Naast taal, lezen en rekenen gaat het over: samenwerken, creativiteit, probleemoplossend vermogen, kritisch denken, communiceren, digitale geletterdheid, sociale en culturele vaardigheden (zie ook www.slo.nl). Vanuit sHOO hebben we nog lef en moed toegevoegd. In het voorgezet onderwijs voegen ze vaak nog Engels en zelfregulering toe.
8. **Geef feedback op inspanning en prestatie.** Feedback is gericht op het gedrag van de leerlingen en niet op de persoon zelf. Feedback dient gericht te zijn op de inzet en de resultaten. Goede feedback heeft een groot effect op de leerprestaties van de leerlingen (zie oa. Hattie en Marzano).
9. **Werk met levensechte vragen / maatschappelijk relevante vragen.** Door te werken met echte vragen uit bijvoorbeeld de eigen omgeving van de school is de betrokkenheid van de leerlingen en studenten vele malen groter. Verder gaat het niet om een fictieve opgave uit het lesboek die ieder jaar hetzelfde is, maar om een echte vraag uit het echte leven, waar een echt antwoord op gezocht wordt. En mogelijk mogen de leerlingen zelf meehelpen met het uitvoeren van de oplossing.
10. **Werk samen met andere organisaties.** Alleen ga je vaak sneller, maar samen kom je verder. Veel organisaties / scholen werken vaak alleen. Hierdoor hebben ze alles in eigen hand, maar door samen te werken komen ze in aanraking met andere werelden. Zo is de wereld van de basisschoolleerling heel anders dan die van de leerlingen op het voortgezet of hoger beroepsonderwijs. Ook is de eigen school omgeven van ondernemers en allerlei maatschappelijke organisaties, verenigingen en stichtingen. Alleen al door deze in kaart te brengen ontwikkelen zich bijna spontaan ideeën om samen te werken.
11. **Besteed aandacht aan denkvaardigheden.** In het huidige onderwijs is er veel aandacht voor onthouden, begrijpen en toepassen (lagere denkvaardigheden) en relatief weinig voor analyseren, evalueren en creëren (hogere denkvaardigheden). Zie ook de Taxonomie van Bloom. Door meer aandacht te besteden aan de hogere denkvaardigheden maken we gebruik van alle mogelijkheden van het brein.
12. **Werk met complexe opdrachten.** Enkelvoudige opdrachten dagen de leerlingen slechts in beperkte mate uit. De leerlingen zien of weten het antwoord en ze zijn klaar. Door te werken met complexe opdrachten zullen de leerlingen moeten gaan nadenken hoe en wat er allemaal bij komt kijken om tot een oplossing te komen. In dit proces wordt vaak een beroep gedaan op de hogere denkvaardigheden zoals analyseren, evalueren en creëren. Juist deze processen zijn van groot belang voor de toekomst.
13. **Antwoord of oplossing is onbekend.** Bij open, complexe, levensechte vragen is het antwoord of de oplossing niet bekend. Niet voor de leerlingen, maar ook niet voor de leerkracht of docent of ondernemer. Er is geen antwoordboekje. Dit maakt een opdracht of vraag juist zeer geschikt voor een ander soort onderwijs.
14. **Differentieer op basis van interesse en talent.** Differentiëren kun je op veel verschillende manieren. Alle leerlingen zijn anders en hebben allemaal verschillende interesses en

talenten. Hoe kan ik als leerkracht of docent daar nu aan tegemoet komen? Dit doe je door doelbewust te variëren. Variëren in tempo, onderwerpen, opdrachten, omvang, tijd, enzovoort. Maar nog belangrijker door de leerlingen hier zelf bij te betrekken en te vragen waar de eigen interesse naar uit gaat. Door keuzemogelijkheden aan te bieden waarbij iedere leerling zijn of haar eigen talent verder kan ontwikkelen.

15. **Ga uit van een growth mindset.** Bij een fixed mindset zie je alleen maar beperkingen. Als je voor een dubbeltje geboren bent word je nooit een kwartje. Bij een growth mindset geloof je in de onbeperkte mogelijkheden van jezelf of een ander. Je kunt (bijna) alles leren als je er maar voor wilt inzetten. Je kunt het nu nog niet, maar door veel te oefenen zul je er zeker beter in worden. Talent is belangrijk, maar met 1000 uur oefenen per jaar kun je veel bereiken. Zie ook Carel Dweck.
16. **Fouten maken moet.** Als je nooit fouten maakt kun je ook niets leren, want je kunt al alles perfect. Als je geen fouten maakt is het werk wat je doet te makkelijk en zit er geen uitdaging (meer) in. Dus moeten we zorgen dat een taak of opdracht ligt in de zone van naaste ontwikkeling. Niet te moeilijk, maar zeker ook niet te makkelijk. Zie blog Max Verstappen.